

توسعه مالی بیگانگان در آذربایجان

امیر سعیدری

انتشارات ایران شناخت

قبرین - ۱۳۹۷

: حیدری، اصغر، ۱۳۴۵ -

توسعه‌طلبی بیگانگان در آذربایجان/ اصغر حیدری؛ [با همکاری] موسسه تاریخ و فرهنگ دیار کهن

تبریز: ایران شناخت، ۱۳۹۶.

۵۰۰ ص

۹۷۸-۶۰۰-۸۴۹۰-۰۸-۱: ریال ۴۰۰۰۰ :

فينا:

آذربایجان -- تاریخ

جدايے طلبی۔۔ ایران۔۔ آذر باجان

Azerbaijani (Iran) -- History :

ایران -- تاریخ -- انقلاب مشروطه، ۱۳۲۴ - ۱۳۲۷ ق. -- آذر باجان

Iran -- History -- Constitutional Revolution, 1906 - 1909 -- Azerbaijan :

موسسه تاربخ و فرهنگ دیار کهن

79 1396453 /DSR2001

5/90

FFVDS.

انتشارات ایران ساخت

نام کتاب: توسعه طلب گانگان در آذربایجان

تأليف: الشيخ محمد بن عبد الله

ناشر: انتشارات ابن رشد

جواب اول: ۱۳۹۷ شمارگان: ۱۰۰۰ قطع: ۵۰ رقمی

محل نشر: تبریز چاپ و صحافی: سفیر اردبیل قیمت: ۴۰۰ ریال

شاپک: ۴۰۰۰۰ ریال: ۱-۸-۰۸-۴۸۹۰-۰۰-۱۷۸

مرکز بخش و فروش:

تبریز: خ ارتش خ یاستور جدید ساختمان صدرا طبقه ۷

تلفن: ۳۵۴۲۳۹۲۲ - ۰۴۱

تهران: مؤسسه تاریخ و فرهنگ دیار کهن ۲۶۴۵۶۴۵۱-۲۱.

www.diyarekohan.net

فهرست

۵	یادداشت دبیر مجموعه.....
۷	پیشگفتار.....
۱۵	فصل اول: آشنایی با آذربایجان.....
۱۶	وجه تسمیه آذربایجان.....
۲۴	حدود آذربایجان.....
۳۱	اسلام در آذربایجان.....
۳۵	فصل دوم: آذربایجان در دوره صفویه و قاجاریه.....
۳۶	بنیانگذاری سلسله صفویه.....
۴۰	صفویان و مذهب تشیع.....
۶۹	شیخ صفی الدین اردبیلی و دو چالش پیشینه سیادت و تشیع صفویان.....
۱۰۰	تقسیم ایران صفوی بین روسیه و عثمانی.....
۱۰۵	جنگ‌های ایران و روسیه و جدایی قفقاز.....
۱۲۲	علل شکست ایران در جنگ‌های تحمیلی روسیه.....
۱۳۳	تقسیم ایران بین روسیه و انگلستان در ۱۹۰۷.....
۱۴۰	فصل سوم: آذربایجان و انقلاب مشروطیت.....
۱۴۰	نگاهی به نهضت مشروطیت.....
۱۴۲	محمدعلی‌شاه و قیام تبریز.....
۱۴۷	اعزام قوا جهت کوبیدن قیام تبریز.....
۱۵۰	کشتار در تبریز و اتهامات مذهبی.....
۱۵۷	رشادت‌های زنان تبریز.....
۱۶۰	قیام تبریز مقدمه فتح تهران.....

۱۶۹	اشغال تبریز توسط روس‌ها.....
۱۷۳	اخراج ستارخان و باقرخان از تبریز.....
۱۸۹	فصل چهارم: قدرت‌ها و حرکت‌های تجزیه‌طلب در آذربایجان.....
۱۹۰	ایران و آذربایجان در جنگ جهانی اول.....
۲۰۰	فاجعه جیلولوق تلاش برای تشکیل ارمنستان در خاک ایران.....
۲۳۷	تلاش دگرباره نستوری‌ها برای تشکیل ارمنستان در خاک ایران.....
۲۴۲	جنگ جهانی دوم و دسیسه تجزیه ایران و آذربایجان.....
۲۷۸	فرمانه دموکرات آذربایجان از آغاز تا پایان.....
۳۱۸	جمهوری که دستان و تلاش برای اشغال بخش‌هایی از آذربایجان.....
۳۵۳	حزب خلق عثمان از آغاز تا پایان.....
۴۰۵	فصل پنجم: ترک‌ها و تجزیه‌طلبان کنونی آذربایجان.....
۴۰۶	ترکیه، پان‌ترکیسم، رانج‌سوی آن.....
۴۲۵	موانع فراروی پان‌ترکیسم در آسیای مرکزی.....
۴۳۶	جمهوری آذربایجان و افکار پان‌ترکیسم در آن.....
۴۴۳	مناسبات رژیم باکو با اسرائیل.....
۴۵۰	مثلت شوم آمریکا، انگلیس و اسرائیل.....
۴۵۷	فصل ششم: مقاومت در برابر تجزیه‌طلبان.....
۴۵۸	صلابت و هشدارهای آگاهی‌بخش ولایت.....
۴۶۳	توجه به آینده خونین قومیت‌گرایی.....
۴۶۴	توجه کافی به مشترکات ایرانی.....
۴۶۵	نتیجه‌گیری.....
۴۶۹	منابع.....

یادداشت دبیر مجموعه

آذربایجان در تاریخ، فرهنگ و هویت ایران نقش و جایگاه رفیعی دارد. این جایگاه به معنی برتر بودن نسبت به مناطق دیگر ایران نیست بلکه نشأت گرفته از موقعیت جغرافیایی و استراتژیک این خطه است که در سیر تاریخ ایران موجب نقش آفرینی و تثبیت شده است.

رسمیت یافتن مذهب تشیع در ایران به عنوان مهم‌ترین مشخصه هویت ایرانی، ثمره مساعی و همت آذربایجانی‌ها اعم از نخبگان دینی و فرهنگی، اداری و نظامی بوده است که در مساجد، مع تبریز به سال ۹۰۷ ق عینیت یافت.

وجوه اهمیت آذربایجان در تاریخ و فرهنگ ایران به قدری بدیهی است که پرداختن به آن توضیح و اوضحات است. با این حال همین اهمیت و موقعیت استراتژیک موجب شده است لشکرکشی‌ها، معاهدی از سوی بیگانگان و همسایگان به این منطقه صورت گیرد. آذربایجان دروازه ورود به ایران از شمال و شمال غرب بوده است.

جنگ‌های مداوم ایران و روم شرقی اغلب در آذربایجان روی داده است. لشکرکشی‌های متعدد و سهمگین عثمانی‌ها برای نابود ساختن دولت صفوی آذربایجان را در معرض تاخت و تاز ترکان عثمانی قرار داد و مدتی هم تبریز به اشغال آنها درآمد که توسط شاه عباس اول از ایران رانده شدند. در دوره بعدی علاوه بر عثمانی، روسیه تزاری هم چشم طمع به آذربایجان داشت و این میل خود را با لشکرکشی‌های مداوم به ایران و تصرف مناطق ایرانی قفقاز (آران) و تلاش برای اشغال مناطق ذکرشده در قرارداد ۱۹۰۷ خود با انگلیس به خوبی نشان داده است، ضمن اینکه در غائله آذربایجان (سلطه فرقه دموکرات) تجزیه آذربایجان از ایران به صورت جدی مطرح بود.

از آنجایی که آذربایجان در تکوین و تداوم هویت ایرانی نقش مؤثر و سرنوشت‌سازی داشته و دارد، لذا همواره در برنامه‌های ضد ایرانی مورد توجه قدرت‌های استعماری بوده است. اگر در گذشته حضور نظامی مورد توجه قدرت‌های استعمارگر بود، اینک تلاش‌های گسترده برای ایجاد اختلافات زبانی و قومی و مذهبی صورت می‌گیرد تا از رهگذر این منازعات اهداف شوم خود را محقق سازند.

ضرورت آگاه‌سازی جوانان و دانشجویان علاقه‌مند و شناخت ابعاد و پیشینه توسعه‌طلبی بیگانگان و قدرت‌های استعماری، انجام تحقیقات علمی و مستندی را یجاب می‌کند. از این رو «مؤسسه تاریخ و فرهنگ دیار کهن» براساس نیاز جوانان و علاقه‌مندان، نگارش و انتشار کتاب «توسعه‌طلبی بیگانگان در آذربایجان» را در دستور کار خود قرار داد. اینک به تحقیق و نگارش محقق سخت‌کوش آقای اصغر حیدری در معرض استفا، قرار گرفته است.

این مؤسسه ضمن قدردانی از زحمات نویسنده محترم، امیدوار است در تألیفات و آثار بعدی ابعاد دیگری از توسعه‌طلبی بیگانگان در ایران تبیین گردد.

رحیم نیکبخت

مؤسسه تاریخ و فرهنگ دیار کهن

فروردین ۱۳۹۷